

Šta građani Srbije misle o klimatskim promenama?

*Analiza podataka dobijenih iz istraživanja
u okviru eko-sistem programa podrške*

AVGUST 2023

Mreža „Zelena stolica“
www.zelenastolica.rs

Sažetak

Istraživanje „Šta građani Srbije misle o klimatskim promenama?“ realizovano je od 16. jula do 17. avgusta 2023. godine. U istraživanju je učestvovalo 1.130 onlajn ispitanika. Uzorak istraživanja nije bio stratifikovan i ima odstupanja u odnosu na starosnu, obrazovnu, polnu i geografsku strukturu populacije u Srbiji prema popisu iz 2022. godine.

Glavni nalazi istraživanja govore da tri četvrtine ispitanica i ispitanika kao najveći globalni izazov s kojim se čitav svet danas suočava vide klimatske promene.

Gotovo svi ispitanici i ispitanice čuli su za termin „klimatske promene“. Polovina ispitanika i ispitanica smatra sebe dovoljno informisanim o ovoj važnoj temi. Dve trećine ispitanika i ispitanica veruje u naučne podatke o klimatskim promenama.

Četiri petine anketiranih smatra da je „čovjek najzaslužniji za nastanak klimatskih promena“. Smatraju takođe da je Srbija malo više pogođena klimatskim promenama od zemalja u okruženju. Četiri petine ispitanika je zabrinuto zbog uticaja izmenjenih klimatskih uslova.

Više od dve trećine anketiranih oseća posledice i smatra da klimatske promene utiču na njihov svakodnevni život. Zagađenje vazduha dve trećine anketiranih vidi kao najčešću posledicu izmenjenih klimatskih uslova u Srbiji, kako na lokalnom tako i nacionalnom nivou.

Ispitanici i ispitanice nisu zadovoljni naporima koje država Srbija ulaže u borbu s klimatskim promenama. Takođe nisu zadovoljni ni zalaganjem svoje jedinice lokalne samouprave. Preko polovine anketiranih vidi državne institucije kao najodgovornije za bavljenje izmenjenim klimatskim uslovima.

Dobra vest je da skoro polovina ispitanika i ispitanica smatra da pridruživanje Srbije Evropskoj uniji može da pomogne u borbi protiv klimatskih promena. Samo jedna trećina ispitanika je aktivna u nekoj organizaciji u svojoj lokalnoj samoupravi!

O istraživanju

Vremenski period:
od 16. jula do 17. avgusta 2023. Godine

Način sprovođenja:
Onlajn anketiranje građanki i građana – upitnik sa 29 pitanja podeljenih u 4 oblasti
Obuhvat istraživanja: 1.130 popunjenih upitnika

Geografska pokrivenost:
Ispitanici dolaze iz grada Beograda, 28 gradova i 82 opštine na teritoriji sva 24 upravnih okruga u Srbiji.

Uzorak istraživanja odstupa u odnosu na starosnu, obrazovnu, polnu i geografsku strukturu populacije u Srbiji prema popisu iz 2022. godine. Istraživanje je obuhvatilo više žena nego muškaraca u odnosu 2:1, što je pokazalo da su žene zainteresovanije za temu izmenjenih klimatskih uslova. Osim toga, 87% ispitanika dolazi iz gradske, a samo 13% iz seoske sredine. U zainteresovanosti prednjače ispitanici iz Beograda sa 39% odgovora.

Kontekst

Istraživanje je započeto u julu 2023. godine, kada je jul mesec proglašen najtoplijim mesecom u čitavom svetu otkad se mere prosečne temperatura vazduha na Zemlji.

U Srbiji se za vreme trajanja istraživanja dogodilo nekoliko ekstremnih vremenskih nepogoda koje su odnele ljudske živote i načinile ogromnu materijalnu štetu na objektima i prirodi. Slovenija je takođe tokom trajanja istraživanja bila pogođena nezapamćenim poplavama koje su napravile nemerljivu štetu i odnele ljudske živote.

Ono što je zanimljivost jeste da je anketa posećena preko 6.000 puta, a da je popunjeno samo 1.130 upitnika, što je oko 17%.

Zbog izraženih ekstremnih vremenskih uslova u toku jula podignuta je bila vidljivost ove teme. Svakodnevno je prezentovano dosta medijskih sadržaja koji se tiču klimatskih promena, kao i prezentacija različitih primera iz drugih država, a gostovali su eksperti i članice i članovi akademske zajednice. To sve očigledno nije bilo dovoljno da građanke i građani kojima smo se obraćali razumeju i povežu uzroke ovakvih ekstremnih događaja s ciljevima ankete i ličnim uključivanjem u borbu protiv klimatskih promena.

Takođe, ovi događaji su sigurno usmeravali odgovore ispitanika koji su pristupili anketi. Na pitanja koja se tiču posledica izmenjenih klimatskih uslova istaknute su visoke temperature i ekstremne vremenske nepogode. Očigledno je da su one više primećene nego druge posledice klimatskih promena.

U strukturi odgovora manji broj ispitanika potiče iz seoskih sredina. Žene su se pokazale kao odgovornije i spremnije da daju svoje mišljenje o temi, čime su pokazale da ova tema i te kako utiče na život žena, što je i primetno u nekim odgovorima. Zadovoljni smo jer smo uspeali da dobijemo odgovore i od jednog broja mladih uzrasta 15–24 godina (skoro 10% anketiranih) i na taj način saznamo šta mladi misle o klimatskim promenama, kao generacije koje će najviše osećati njihove posledice.

Prilikom promocije istraživanja na društvenim mrežama i pozivanja ljudi da se uključe u istraživanje, veliki broj komentara dolazio je od onih koji negiraju postojanje klimatskih promena. Očigledno je da su mnogi od njih pod uticajem kampanje za širenje dezinformacija i lažnih vesti, koje nisu pošteđele ni temu vezanu za klimatske promene. U njihovim komentarima primetan je govor mržnje i agresija, kao i pokušaj da sve što je vezano za klimatske promene stave u domen teorije zavere.

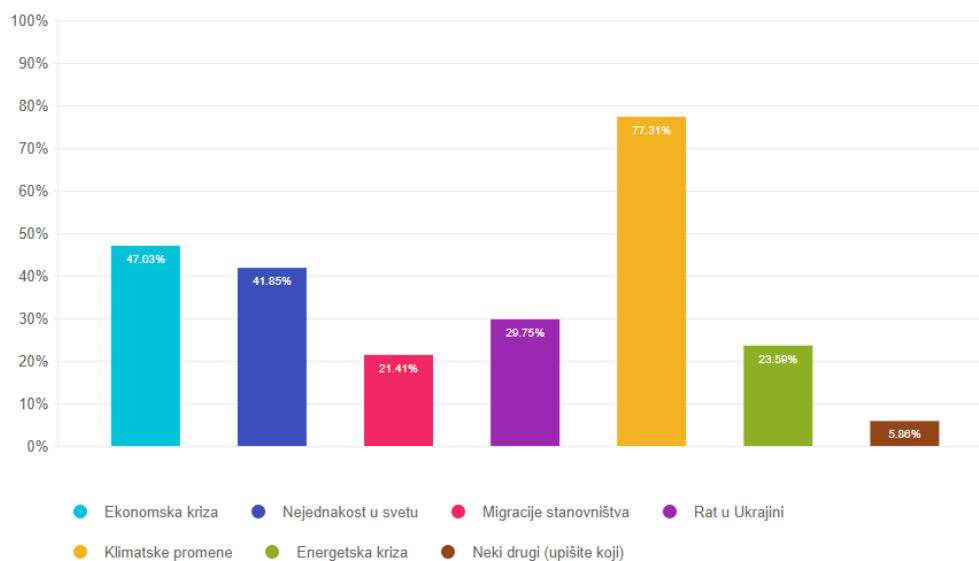
Samo neki od komentara su „plaćenička nametnuta agenda globalnog sveta“, „ukradeno Teslino oružje“, „teorija Milutina Milankovića“, „globalna zavera“, „Haarp“. Sve to pokazuje da je potrebno da svi zajedno uložimo mnogo napora da informišemo građanke i građane o utvrđenim naučnim činjenicama, kao i jasnim uzročno-posledičnim vezama kada su u pitanju izmenjeni klimatski uslovi. Tu je velika odgovornost medija, a naročito tabloida i ekstremno desnih portala i kanala. Oni u svojoj težnji za profitom i klikovima kreiraju atmosferu u kojoj su naučno dokazane činjenice upitne. Tu je i odgovornost institucija velika, pre svega nezavisnih regulatornih tela, koja bi trebalo da sankcionišu takve pojave.

Kako se informišemo?

Prvi deo istraživanja bio je posvećen načinima informisanja kao i ličnim odnosom prema temi klimatskih promena.

Kao najveće globalne izazove s kojima se svet danas suočava veliki broj ispitanika navodi pre svega klimatske promene 77%, zatim ekonomsku krizu 47% i nejednakost u svetu 41% (bilo je dozvoljeno najviše tri odgovora).

Postoji značajna razlika u pogledima muškaraca i žena na ovo pitanje. Čak 85% ispitanica

klimatske promene vidi kao najveći izazov. Razlike postoje i u percepciji mladih ljudi (15–34), koji ekonomsku krizu i nejednakost vide kao najveće izazove. Ispitanici iz seoskih sredina rat u Ukrajini ocenjuju kao značajniji veliki izazov. Svi ovi podaci su vrlo slični nekim prethodnim istraživanjima koje su koleginice i kolege iz drugih organizacija radile.

U mogućim otvorenim odgovorima ispitanici pominju „arsenal“ argumenata teoretičara zavere i predstavnica i predstavnika radikalnih desnih stranaka o neokolonijalizmu, manipulaciji ljudima, geoinžinjeringu, nedovoljnoj veri u boga, o globalnim zaverama i drugim pojavama.

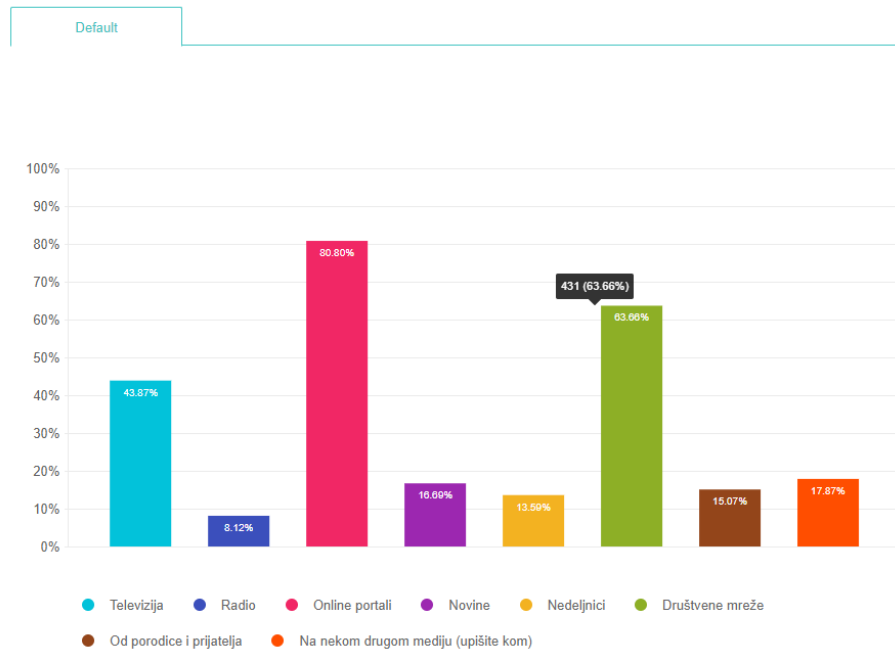
Što se tiče termina *klimatskih promena* možemo reći da su gotovo svi ispitanici čuli za ovaj termin. Ako bismo posmatrali po starosnoj strukturi, najmanji broj onih koji su se susreli s terminom *klimatske promene* je među ispitanicima 55–64 godina. Takođe, ispitanici sa sela su se manje susreli sa ovim terminom nego oni koji žive u gradu.

U pitanju o načinima i stepenu informisanosti primetne su značajne razlike. Iako su skoro svi čuli za klimatske promene, njih 51% smatra da su dovoljno informisani, dok 49% smatra da nisu. U odgovorima je primetna razlika u odnosu na stepen obrazovanja, što je i očekivano. Kao najčešće izvore informisanja o klimatskim promenama ispitanici navode internet portale 80%, društvene mreže 63% i televiziju 44% (maksimum tri odgovora). Zanimljivo je da se žene više informišu putem interneta, a manje putem TV-a. Ta razlika se još jasnije vidi kod starosne grupe mladih.

Putem TV-a više se informišu ispitanici iz seoskih sredina i stariji od 65 godina. Od izvora informisanja koriste se još novine (16%), ljudi iz okruženja (15%) i nedeljnici (13%). Zanimljivo je da 17% ispitanika navodi druge izvore, među kojima dominiraju izvori iz naučnih publikacija, predavanja i seminari na fakultetima, rad NVO i specijalizovane internet stranice koje prate klimatske promene.

Na koji način se informišete?

Answered: 677 Skipped: 654

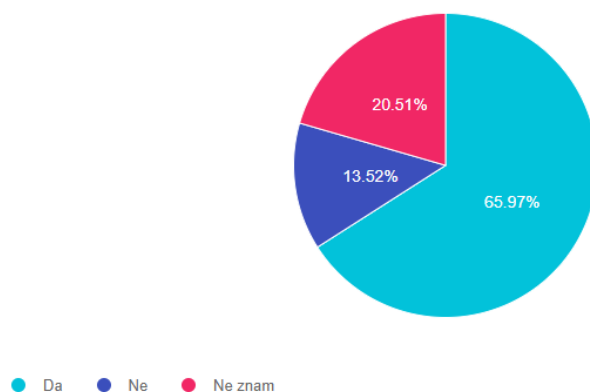

Sve ovo je očekivano s obzirom na obrazovnu strukturu grupe, koja je većinski fakultetski obrazovana i ima različite izvore informisanja.

Želeli smo da proverimo i koliko ispitanici veruju naučnim podacima. U strukturi odgovora primetno je da žene neznatno više veruju u naučne podatke nego muškarci. Starosna grupa 55–64 najmanje veruje, kao i ispitanici iz seoskih sredina. Primetna je razlika i između ispitanika sa doktoratom i onih sa završenom srednjom školom. Poverenje u naučne podatke veće je kod obrazovnijih, žena i mlađih, što je i očekivano. Ovo nam pokazuje da je potrebno napraviti posebne strategije informisanja za različite ciljne grupe

Da li verujete naučnim podacima o klimatskim promenama?

Answered: 1331 Skipped: 0

U glasanju na skali od 1 do 5, postoji velika saglasnost ispitanika s tvrdnjama poput „u toku zimskih meseci ima sve manje snega“ 4,53/5, „U poslednjoj deceniji imamo sve češće nagle promene vremena“ 4,47/5, „Leta su sve toplija 4,29/5. U strukturi odgovora primetni su veća saglasnost žena sa iznetim tvrdnjama i razlike između mlađih i starijih, kao i seoske i gradske populacije.

Za program EKO-SISTEM Podrška reformama u zaštiti životne sredine čulo je 26% ispitanika, što je dobar rezultat u grupi zainteresovanih ispitanika. Ovaj podatak ostavlja prostor za veći rad, pogotovo s mladima, jer je primetno da je za program čulo više starijih ljudi.

Klimatske promene i ja

U drugom delu istraživanja bavili smo se odnosom ispitanika prema posledicama klimatskih promena. Ispitanici su u velikoj većini saglasni da je „čovjek najzaslužniji za nastanak klimatskih promena“ (80,42%), „razvoj industrije utiče na klimatske promene“ (67,73%) i da „ekonomski razvoj može biti održiv“ (40,34%) (dozvoljeno maksimum tri odgovora).

Primetno je da su stavovi žena i muškaraca različiti i da su žene većinski izabrale ove odgovore. Kod tvrdnje „Razvoj industrije utiče na klimatske promene“ velika je razlika u odgovorima između starosne grupe mlađih i starijih, što očigledno pokazuje visoku svest mlađih o potrebi da industrijski razvoj bude održiv. Interesantno je da samo 4% ispitanika smatra da države čine dovoljno da bi smanjile uticaj na zagrevanje planete.

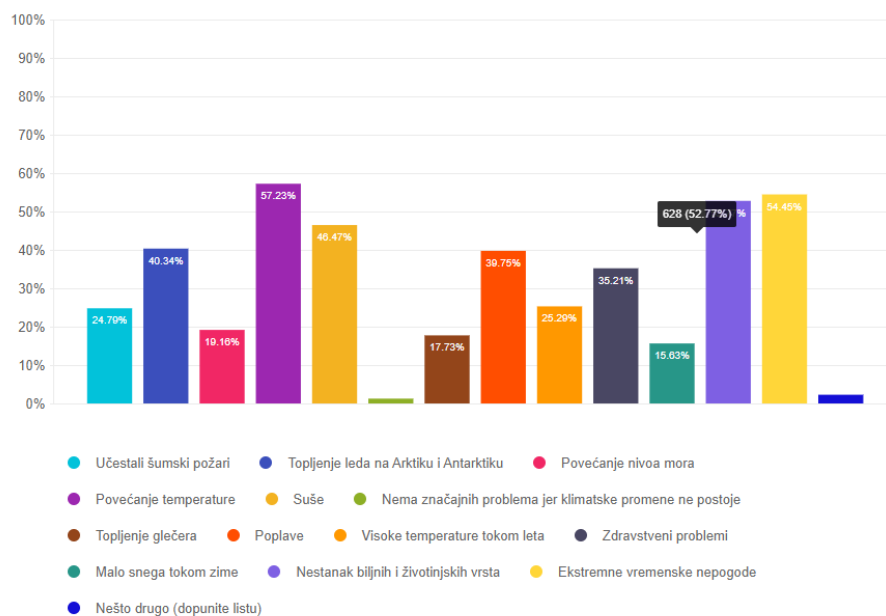
To nam govori o percepciji da države još nisu pokrenule sve mehanizme koji su im na raspolaganju da bi smanjile globalno zagrevanje.

Želeli smo da saznamo šta ispitanici misle o ugroženosti Srbije klimatskim promenama. Na skali od 1 do 5, prosečna procena ugroženosti je 3,57. Ovaj podatak pokazuje da blaga većina ispitanika smatra da ima razlike između ugroženosti Srbije i zemalja u okruženju zbog posledica izmenjenih klimatskih uslova, kao i da je razvijena svest o ugroženosti Srbije klimatskim promenama. Žene prednjače u proceni da je Srbija ugroženija, kao i starija populacija, naročito ispitanici starosne dobi 55–64 godina. Na ovaj stav uticaja ima i mali broj informacija o posledicama klimatskih promena u zemljama regiona.

Proveravali smo stepen zabrinutosti ispitanika zbog izmenjenih klimatskih uslova. Više od polovine (53%) ispitanika veoma je zabrinuto zbog suša, poplava, zagađenog vazduha i drugih posledica promene klime koje nas sve pogađaju. Ukupno 83% ispitanika pokazuje zabrinutost, što pokazuje i prosečna ocena od 4,32 na skali od 1 do 5. Primetna je razlika između zabrinutosti žena i muškaraca u odnosu 60% prema 40% u kategoriji veoma zabrinuti, čime su žene pokazale veću zabrinutost. Očigledno je da realnije sagledavaju sve opasnosti koje donose izmenjeni klimatski uslovi. Takođe, stariji su zabrinutiji od mlađih što je takođe prirodno zbog razlike u životnom iskustvu.

Kao najznačajnije probleme izazvane klimatskim promenama ispitanici su naveli „povećanje temperature“ (57,23%), „ekstremne vremenske nepogode“ (54,45%), „nestanak biljnih i životinjskih vrsta“ (52,77%), „sušu“ (46,47%), „topljenje leda na Arktiku i Antarktiku“ (40,34%) i „poplave“ 39,75% (maksimum 5 odgovora). Može se pretpostaviti da su ovi odgovori dati pod uticajem visokih julskih temperatura i ekstremnih vremenskih nepogoda. Ovakva vrsta

istraživanja uvek nosi rizik da spoljni događaji utiču na odgovore ispitanika. Da je istraživanje sprovedeno u jesen moguće je da bi i prioriteta bili drugačiji.

Ispitanici koji su dodavali probleme izazvane klimatskim promenama ističu zagađenje vazduha i nedostatak vode. Primetna je razlika u odgovorima između muškaraca i žena u vezi sa zdravstvenim problemima. Žene su češće kao najznačajniji problem birale temu zdravlja, ili u vezi sa zdravljem. Ovo je takođe očekivano jer se u društvu u kom živimo žene bave poslovima koji podrazumevaju staranje i brigu o nekome. One su i zabrinutije za nestanak biljnih i životinjskih vrsta, tj. promenu prirodnog okruženja. Takođe, i mladi su najčešće navodili probleme koji se tiču zdravlja i nestanka biljnih i životinjskih vrsta. Ispitanici sa sela iskazuju veću zabrinutost za suše i poplave, koje značajno utiču na rad i život ljudi u seoskim sredinama. Sve nas ovo upućuje da kod velike većine ispitanika postoji jasna svest o problemima koje nam izmenjeni klimatski uslovi donose, a koji su direktno vezani za funkcionalnost u njihovim životima.

Na pitanje koliko direktno klimatske promene utiču na vaš svakodnevni život, 35% ispitanika odgovara „mnogo“.

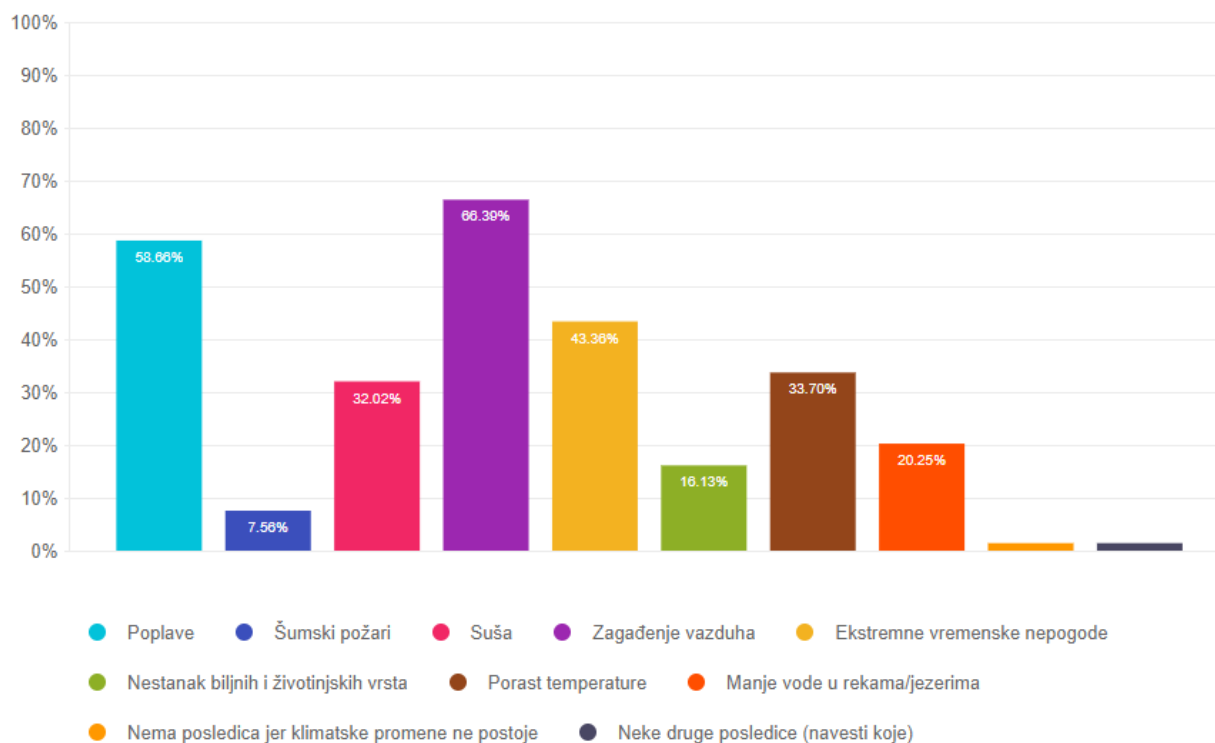
Ovo nam pokazuje da već sada izmenjeni klimatski uslovi imaju veliki uticaj na život preko 1/3 ljudi. Očekivano, ispitanici iz seoskih sredina u većoj meri prepoznaju uticaj klimatskih promena na njihov svakodnevni život i rad. U otvorenim odgovorima, u kojima su ispitanici imali priliku da na konkretnim primerima navedu uticaj i probleme s kojima se suočavaju, mnogi navode zagađen vazduh, tropske noći i loš san, previsoke temperature koje izazivaju zdravstvene probleme. Nekoliko ispitanika govori i o poskupljenjima kao posledicama uticaja izmenjenih klimatskih uslova na poljoprivredu. Primetna je razlika u stavovima između mladih i starijih. Stariji u većoj meri prepoznaju direktan uticaj izmenjenih klimatskih uslova na svoj život.

Pitali smo ispitanike i šta bi pomoglo da se negativni efekti izmenjenih klimatskih uslova ublaže.

Skoro 3/5 (57%) ispitanika ističe veliku važnost kontinuiranog rada na podizanju svesti građana za ublažavanje negativnih efekata klimatskih promena.

Opet ukazujemo na odgovornost pre svega medija u istinitom informisanju građana bez senzacionalizma. Takođe, 48% ispitanika kao zadatke za društvo i državu prepoznaju i smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte, a 47% njih dobijanje energije iz obnovljivih izvora. Pored ovih efekata važne su im i nove zelene tehnologije – 29,16% i reciklaža – 20%. U otvorenim odgovorima ispitanici pominju pre svega očuvanje i povećanje područja pod šumama, zatim promenu potrošačkih navika i generalno promenu sistema, tj. unapređenje vladavine prava i značajnije bavljenje klimatskim promenama. Jedina primetna razlika između odgovora muškaraca i žena odnosi se na upravljanje otpadom. Očigledno je da je svest žena viša u odnosu na sve probleme koji se tiču upravljanja otpadom.

Kao najzastupljenije posledice klimatskih promena u Srbiji, ispitanici vide zagađenje vazduha 66%.

Primetna je razlika između stavova muškaraca i žena u vezi sa ovom zdravstvenom temom. Žene su i u ranijim odgovorima pokazale da im je tema zdravlja veoma važna. Osim zagađenja vazduha, ističu se kao posledice i poplave 59% i ekstremne vremenske nepogode 43%. Iza njih su suše, koje većinom kao posledicu prepoznaju muškarci i ispitanici iz seoskih sredina. Zatim je tu porast temperature vazduha i manjak vode u rekama i jezerima. Primetna je razlika između mladih i starijih u nekoliko oblasti. Za mlade su posledice zagađenja vazduha, poplava i porast temperature značajnije. Za starije su pak nedostatak vode u jezerima i rekama od većeg značaja. U otvorenim odgovorima pominju se porast cena hrane i nestanak šuma na osnovu čega se može zaključiti da visoka stopa inflacije i znatno poskupljenje hrane brine naše ispitanike.

Želeli smo da vidimo primećuju li ispitanici razlike između posledica koje pogađaju celu Srbiju i posledica po njihovu lokalnu sredinu. Rezultati su gotovo identični tako da su problemi i posledice na nacionalnom i na lokalnom nivou gotovo identične. Kao najzastupljenije posledice klimatskih promena u svojoj lokalnoj sredini ispitanici vide zagađenje vazduha 68%, ekstremne vremenske nepogode 40% i porast temperature 38% (gde kod muške populacije kao odgovor najviše dominiraju suše i šumski požari). U otvorenim odgovorima pominju se povećane cene hrane i nestanak šuma.

Država Srbija i klimatske promene

Ono što je upozoravajuće jeste da 86% ispitanika smatra da se država Srbija ne bavi dovoljno klimatskim promenama.

Ovaj podatak nam pokazuje da postoji potreba za većim angažovanjem države kada su u pitanju klimatske promene i preduzimanje mera.

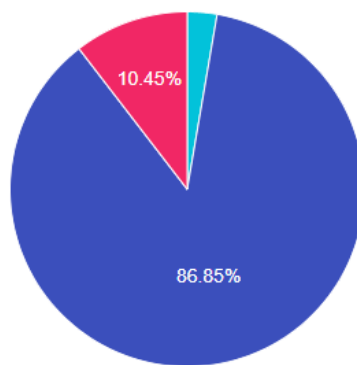
Problemi se nagomilavaju, a nema nikakve jasne javne politike ili pravca delovanja. Zanimljivo je da su u strukturi odgovora muškarci prepoznali veće uključivanje države, kao i oni stariji od 65 godina.

Kao što je bio slučaj i sa ocenjivanjem posledica izmenjenih klimatskih uslova, i ovde ispitanici gotovo u istom procentu – 86% – smatraju da se ni njihova lokalna samouprava ne bavi dovoljno klimatskim promenama.

S obzirom na to da ispitanici smatraju da se država ne bavi dovoljno ovom temom, hteli smo da vidimo ko od državnih institucija posebno treba da se bavi ovim pitanjima. Više od polovine ispitanika (52%), smatra da su sve institucije odgovorne za bavljenje izmenjenim klimatskim uslovima. A u odgovorima su navedene sledeće institucije i organizacije: Narodna skupština Republike Srbije, Vlada Republike Srbije, Lokalna samouprava, Agencija za zaštitu životne

Da li se država Srbija dovoljno bavi problemima izazvanim klimatskim promenama?

Answered: 1148 Skipped: 183

● Da ● Ne ● Ne znam

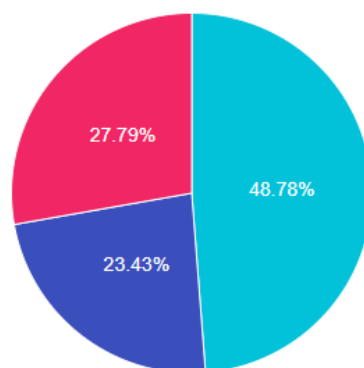
sredine, Ministarstvo za zaštitu životne sredine, Ministarstvo energetike, Nacionalni savet za klimatske promene, građanke i građani, kompanije, udruženja građana, univerziteti i naučni

instituti i Međunarodne organizacije. U strukturi odgovora primetno je da su se žene češće (60%) opredeljivale za odgovor „sve institucije“. Kao institucije koje su posebno izdvojili i koje više treba da se bave ovim pitanjem, ispitanici prepoznaju Vladu Srbije 36% i Ministarstvo zaštite životne sredine 35%. Ponovo su se u strukturi odgovora muškarci u većem broju slučajeva opredeljivali za Narodnu skupštinu, Vladu Republike Srbije i jedinice lokalne samouprave.

Pitali smo ispitanike šta oni misle čija je veća odgovornost za bavljenje ovom temom, institucija ili drugih aktera. Više od polovine ispitanika vide najveću odgovornost državnih institucija za bavljenje ovom temom 54%. Zatim svi navedeni akteri 47%. Među ponuđenim odgovorima bili su navedeni: državne institucije, kompanije, energetski sektor, udruženja građana, Ujedinjene nacije, Evropska unija, građani i građanke, kao i obrazovne institucije. Kao i u prethodnom pitanju, žene u većem broju slučajeva vide da su svi pobrojani akteri odgovorni svako u svom delu posla. Takođe i ispitanici iz seoskih sredina prepoznaju odgovornost svih navedenih aktera. Zanimljivo je da je 25% ispitanika navelo i kompanije, čime pokazuju svest o odgovornosti kompanija za industrijsko zagađenje i potrebom da kompanije transformišu svoje poslovanje i

Da li naše pridruživanje Evropskoj uniji pomaže u borbi protiv klimatskih promena?

Answered: 1148 Skipped: 183

● Da ● Ne ● Ne znam

priključe se borbi protiv klimatskih promena.

Želeli smo da vidimo kako ispitanici vide ulogu našeg procesa pridruživanja Evropskoj uniji u vezi sa borbom s klimatskim promenama. Podsećamo da je Srbija u decembru 2021. godine otvorila klaster 4, u kom se nalazi i Poglavlje 27, koje obuhvata i borbu sa izmenjenim klimatskim uslovima.

Skoro polovina ispitanika smatra da naše pridruživanje EU pomaže u borbi sa izmenjenim klimatskim uslovima.

To je ohrabrujuća vest. U strukturi odgovora iznenađujuće je da je više muškaraca i starijih osoba (65+) koji ovaj većinski stav podržavaju. To nam pokazuje da žene, koje su većinski zauzele neutralan stav u ovom pitanju, nemaju dovoljno informacija na temu značaja Evropskih integracija za unapređenje kvaliteta njihovog života.

Što se tiče poznavanja osnovnih informacija o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, 55% ispitanika je čulo za Zelenu agendu. U strukturi odgovora zanimljivo je da mladi ljudi većinski nisu čuli, iako je to dokument koji se baš tiče njihove budućnosti. Takođe, osobe sa završenom srednjom

školom u najmanjem su procentu čule za Zelenu agendu. Ovo nam pokazuje da su to ljudi koji se informišu u medijima, koji o klimatskim promenama pišu na dominantno senzacionalistički način. Za Zelenu agendu su u najvećem procentu čuli stariji od 65 godina.

I kao jedno nama važno pitanje u EKO-SISTEM programu, pitali smo ispitanike koliko su aktivni u svojoj lokalnoj zajednici. 50% ispitanika je odgovorilo da nije aktivno u svojoj lokalnoj zajednici. Trećina ispitanika je aktivna u udruženjima građana. Po strukturi odgovora manje je žena koje su aktivne, a od onih koje su aktivne najveći broj je uključen u rad folklornih grupa i u nevladinom sektoru. Muškarci su većinom angažovani u lovačkim udruženjima. Takođe, zanimljiv je podatak da su ljudi iz seoskih sredina aktivniji od onih iz gradskih. Ovi podaci nam ukazuju da je potrebno raditi na aktiviranju zajednice kada je u pitanju borba protiv klimatskih promena i adaptacija na klimatske promene.

Želeći da čujemo šta je to što kao građanke i građani možemo odmah da uradimo da bismo umanjili posledice klimatskih promena, ostavili smo prostor za otvorene odgovore. Skoro 30% ispitanika je samoinicijativno ostavilo predloge i komentare. Prikupljene komentare smo obradili po temama i najveći broj ispitanika smatra da su s jedne strane obrazovanje, informisanje i podizanje svesti, a sa druge upravljanje otpadom, smanjenje upotrebe plastike i reciklaža najvažnije aktivnosti koje će sigurno doprineti smanjenju posledica klimatskih promena. Osim njih često se pominju vladavina prava, poštovanje zakona, kaznena politika i poštovanje Zelene agende kao treća važna tema, dok se pod četvrtom najvažnijom oblašću navodi unapređenje energetske efikasnosti, pravedna tranzicija i upotreba obnovljivih izvora energije. Građani su pokazali da jasno vide prioritete, da su spremni da se menjaju i učestvuju u ovom poduhvatu, u kome jedino radeći svi zajedno možemo postići uspeh.

Neki od zanimljivijih komentara se odnose na:

„Promena vlastitog ponašanja i edukacija“

„Smanjiti površine koje se zimi greju, a leti hlade, trošiti novac ZŽS za te namene“

„Za početak vratiti drvorede u ulicama u gradu“

„Rešiti regularnost upotrebe protivgradnih raketa, očigledno to ne radi, i sirene za uzbunu u slučaju superćelijskih nepogoda kakve su bile prethodnih dana, a ovih se očekuju“

„Da se preselimo u eco sela i počnemo da živimo održivo.“

„Da se manje bogatimo i živimo u skladu s prirodom“

„Smanjiti plastiku, paljenje njiva, održavati životnu okolinu“

„Da 'počistimo' ispred svoje kuće“

Moramo hitno da menjamo sve što negativno utiče na životnu sredinu“

„Prestanak sa kupovinom stvari koje nisu neophodne“

„Da razvijemo sopstvenu eko industriju a ne da dovodimo zapadne kapitaliste koji kod nas obrću ogroman profit uz minimalne ekološke standarde“

„Da budemo svesni toga kako se ophodimo prema prirodi tako nam ona vraća“

Zaključci

Istraživanje je pokazalo da građanke i građani Srbije imaju jasnu svest o izazovima s kojima se država Srbija susreće u borbi sa izmenjenim klimatskim uslovima. Takođe, dobijeni podaci pokazuju konstantu u odnosu na slična istraživanja koja su prethodnih godina radile druge organizacije civilnog društva (Centar za unapređenje životne sredine, Evropski pokret Leskovac...).

Među ključne zaključke istraživanja možemo navesti:

- *Potrebno je raditi na stalnom podizanju svesti građana u vezi s klimatskim promenama, uz korišćenje isključivo naučno utvrđenih činjenica o klimatskim promenama, s fokusom na razumevanje uzročno-posledičnih veza s posledicama klimatskih promena koje nas sve pogađaju;*
- *Rad na realizaciji „Zelene agende za Zapadni Balkan“ mora biti praćen i stalnim informisanjem građanki i građana o važnoj ulozi evropskih integracija u promeni politika i pravila koja pomažu u borbi s klimatskim promenama;*
- *Potrebno je pojačati pritisak na državne institucije da ubrzaju izradu i usvajanje neophodnih dokumenata i akcionih planova za sprečavanje i/ili ublažavanje posledica izmenjenih klimatskih uslova;*
- *Potrebna je stalna mobilizacija građana i građanki, kao i pojačana saradnja sa organizacijama civilnog društva kao prioritet u radu državnih institucija;*
- *Potrebno je iskoristiti potencijale žena i njihovu veću zabrinutost za posledice klimatskih promena njihovim većim uključivanjem u sve aktivnosti koje sprovode organizacije civilnog društva ili državne institucije.*

Ovaj materijal izrađen je u okviru programa EKO-SISTEM Podrška reformama u zaštiti životne sredine, koji sprovode Mladi istraživači Srbije (MIS), uz podršku Švedske preko Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida). Za sadržaj ovog materijala odgovorni su isključivo autori. Mladi istraživači Srbije i Sida ne dele nužno stavove i tumačenja izrečena u ovom materijalu.

Podrška reformama u životnoj sredini

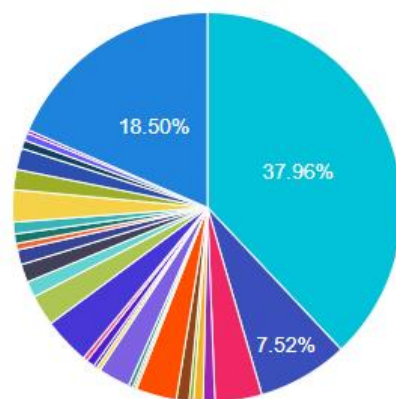

ANEX I

Spisak 82 grada ili opštine iz kojih dolaze ispitanici

Opština/Grad u kojoj živite?

Answered: 1130 Skipped: 201

Grad Beograd

Severnobački okrug

Subotica i Bačka Topola

Zapadnobački okrug

Sombor i Kula

Južnobački okrug

Novi Sad, Bač, Temerin, Bački Petrovac Bečej, Vrbas, Beočin i Sremski Karlovci

Severnobanatski okrug

Kikinda, Ada, Senta i Čoka

Srednjobanatski okrug

Zrenjanin i Žitište

Južnobanatski okrug

Pančevo, Kovin, Kovačica, Vršac i Bela Crkva

Sremski okrug

Sremska Mitrovica, Inđija, Stara Pazova, Pećinci, Šid i Ruma

Braničevski okrug

Požarevac, Kučevo, Veliko Gradiste i Golubac

Podunavski okrug

Smederevo, Velika Plana i Smederevska Palanka

Pomoravski okrug

Jagodina i Paraćin

Mačvanski okrug

Šabac, Loznica i Koceljeva

Kolubarski okrug

Valjevo

Moravički okrug

Čačak i Gornji Milanovac

Zlatiborski okrug

Užice, Prijepolje, Priboj, Čajetina, Arilje, Sjenica, Bajina Basta i Nova Varoš

Šumadijski okrug

Kragujevac i Arandjelovac

Raški okrug

Kraljevo, Novi Pazar, Vrnjačka Banja, Raška i Tutin

Rasinski okrug

Kruševac, Trstenik i Brus

Niški okrug

Niš, Aleksinac i Svrlijig

Toplički okrug

Prokuplje i Žitorađa

Zaječarski okrug

Zaječar, Sokobanja i Knjaževac

Borski okrug

Bor i Majdanpek

Pirotski okrug

Pirot, Babušnica, Bela Palanka i Dimitrovgrad

Jablanički okrug

Leskovac i Vlasotince

Pčinjski okrug

Vranje, Bujanovac i Preševo